استفتاء
از رهبر معظم انقلاب اسلامی

جوابِ سلام پیامکی

س) اگر کسی در نامه یا پیامک ابتدا سلام کرده و بعد مسئله‌ای بپرسد، آیا جواب دادن به آن واجب است؟

ج) جوابِ سلام، جز در ملاقات حضوری، مکالمه تلفنی و مانند آن، واجب نیست.

روزه یوم‌الشک

س) گرفتن روزه در روزی که معلوم نیست آخر شعبان است یا اول ماه رمضان، واجب است یا خیر، آیا می‌توان به نیت ماه رمضان روزه گرفت؟

ج) روزی که معلوم نیست آخر شعبان است یا اول ماه رمضان (که به آن یوم الشّک گفته می‌شود) روزه‌اش واجب نیست و اگر کسی بخواهد در آن روز روزه بگیرد، نمی‌تواند نیت روزهٔ رمضان کند، بلکه می‌تواند روزهٔ مستحبی آخر شعبان یا روزهٔ قضا و مانند آن را قصد کند و اگر بعداً معلوم شود که رمضان بوده، به عنوان روزهٔ رمضان حساب می‌شود و قضای آن روز لازم نیست و اگر در بین روز بفهمد که ماه رمضان است، باید از همان لحظه، نیت روزهٔ رمضان کند.

اهمیت سه روز آخر شعبان

رفتن به مهمانی همیشه نیازمند یکسری آمادگی‌هاست. هراندازه که این مهمانی بزرگ‌تر و مهم‌تر باشد؛ اهمیت این آمادگی هم بیشتر و بیشتر می‌شود. برخی برای تهیه مقدمات شرکت در یک مراسم عروسی، چندین روز وقت صرف می‌کنند؛ از تهیه لباس مناسب گرفته تا آرایش و پیرایش دلخواه.

درب‌های یکی از بزرگ‌ترین مهمانی‌های سالانه به روی ما باز شده، ماه مبارک رمضان؛ مهمانی بی‌نظیری که میزبان آن، خداست و خودش قرار است از ما پذیرایی کند. ما هم نباید بدون آمادگی پا در این ضیافت بزرگ بگذاریم. پس هرچه زودتر باید اقدام کنیم و آماده شرکت در مهمانی خدا شویم.

ظرفیت خود را افزایش دهیم

ماه مبارک رمضان به راستی ماه مهمانی خدا و ضیافت الله است. پیامبر و ائمه(علیهم‌السلام) برای ورود به این ماه یک‌سری دستورالعمل ذکر کرده‌اند. دستوراتی که قلب و جان انسان را آماده این ماه می‌کند و به او امکان بهره بیشتر از این ماه خدا می‌دهد. ماهی که بهار قرآن است و قرآن در آن نازل شده؛ ماهی که بر تمام ماه‌ها فضیلت و برتری دارد و خداوند در آن، افراد زیادی را از آتش جهنم نجات می‌دهد.

بهره‌مندی از نعمت‌های ماه رمضان نیازمند آمادگی و ظرفیت است. هراندازه که این ظرفیت انسان بالاتر و بیشتر باشد؛ فرد از سفره الهی بهره بیشتری خواهد برد، از این رو دستورات مهمی برای روزهای آخر ماه شعبان ذکر شده؛ روزهایی که نقش مهمی در بالا رفتن ظرفیت ما دارند و آخرین مهلت ممکن نیز به حساب می‌آیند. به وسیله این بالا رفتن ظرفیت‌هاست که بهره فراوانی از مهمانی خدا نصیب انسان می‌شود و قلب،صفای لازم را برای ورود به ماه رمضان پیدا می‌کند.

دستورالعملی از امام رضا(ع)

آن‌قدر کسب آمادگی برای ورود به ماه رمضان اهمیت دارد که دستورالعمل‌های خاصی برای روزهای آخر ماه شعبان ذکر شده و ائمه به این موضوع توجه بسیار ویژه‌ای داشته‌اند. اباصلت می‌گوید: در آخرین جمعه از ماه شعبان خدمت امام رضا(ع) رسیدم،حضرت به من فرمود:ای اباصلت، بیشتر ماه شعبان گذشته و این آخرین جمعه ماه است. پس در روزهای باقی مانده به جبران کم‌کاری‌هایت بپرداز. به آنچه وظیفه توست عمل کن و از کارهایی که به تو مربوط نیست؛ دوری نما. زیاد اهل دعا، استغفار و قرآن باش و به درگاه الهی از گناهانت توبه کن که ماه خدا به سویت می‌آید.

در ادامه حضرت خواسته‌اند که اباصلت به ادای امانت‌ها، پاک کردن قلب از کینه‌ها، جدا شدن از گناهان، کسب تقوای الهی و توکل بر او بپردازد. در انتها امام هشتم ذکری را به اباصلت آموزش دادند که جان را از آلایش‌ها پاک کند. حضرت فرمودند: در باقی مانده این ماه، زیاد بگو: اللّهُمّ إنْ لَمْ تَکُنْ غَفَرْتَ لَنَا فِیمَا مَضَی مِنْ شَعْبَانَ- فَاغْفِرْ لَنَا فِیمَا بَقِی مِنْهُ؛ یعنی: خداوندا،اگر مرا در روزهای گذشته ماه شعبان نیامرزیده‌ای، در این روزهای باقی مانده ببخش. (وسائل الشیعه، ج۱۰، ص ۳۰۱)

به هر حال دنیا با همه رنگ‌های فریبنده‌اش، ما را به غفلت‌انداخته و رنگ و بوی الهی را از ما گرفته است. باید قبل از ورود به مهمانی خدا، آن رنگ الهی را بازیابی کنیم و آمادگی لازم را برای شرکت در این ماه بزرگ به دست‌آوریم. دلی که مملو از کینه باشد؛ زبانی همراه با غیبت را به دنبال خواهد داشت و فردی که در ماه رمضان به گناه بیفتد و تقوا را رعایت نکند؛ کجا شرط مهمانی را ادا کرده است؟! برای آنکه ما در ماه رمضان تجربه یک ماه صافی و صفا را داشته باشیم باید از روزهایی قبل از شروع این ماه بزرگ، خود را آماده کنیم و این دستورات امام رضا(ع) برای این موضوع است.

امام صادق(ع) در حدیثی راهکار الهی بخصوصی را برای کسب آمادگی ورود به ماه رمضان بیان داشتند؛ راهکاری که برای سه روز پایانی ماه شعبان است و ثواب بسیار زیادی دارد. حضرت فرمودند: «هر کس سه روز آخر ماه شعبان را روزه بدارد و آن را به ماه رمضان وصل کند؛ خداوند برایش ثواب دو ماه روزه‌داری را می‌نویسد.»

دستوری خاص برای سه روز پایانی

در حدیثی دیگر امام صادق(ع) راهکار الهی بخصوصی را برای کسب آمادگی ورود به ماه رمضان بیان داشتند؛ راهکاری که برای سه روز پایانی ماه شعبان است و ثواب بسیار زیادی دارد. حضرت فرمودند: «مَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَیّامٍ مِنْ آخِرِ شَعْبَانَ وَ وَصَلَهَا بِشَهْرِ رَمَضَانَ کَتَبَ اللّهُ لَهُ صَوْمَ شَهْرَیْنِ مُتَتَابِعَیْنِ؛ هر کس سه روز آخر ماه شعبان را روزه بدارد و آن را به ماه رمضان وصل کند؛ خداوند برایش ثواب دو ماه روزه‌داری را می‌نویسد.» (من لا یحضره الفقیه، ج۲، ص۹۴)

در این حدیث امام(ع)، سه روز روزه گرفتن قبل از ماه رمضان را برابر یک ماه ثواب روزه‌داری ذکر کرده‌اند؛ سه روزی که می‌تواند به نیت قضا باشد یا به نیت روزه مستحب. این روزه‌ها انسان را در حال و هوای ماه مبارک قرار می‌دهد و باعث می‌شود انسان با شوق و شعف خاصی وارد ماه رمضان شود.

علاوه‌بر این ثواب ویژه، روزه‌داری در ماه شعبان راهی برای رسیدن به بهشت الهی و ارتقای درجه شمرده شده است. پیامبر اکرم(صلی‌الله‌علیه‌وآله) فرمودند: «مَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَیّامٍ مِنْ شَعْبَانَ رَفَعَ لَهُ سَبْعِینَ دَرَجَةً فِی الْجِنَانِ مِنْ دُرٍّ وَ یَاقُوتٍ؛ کسی که سه روز از روزهای ماه شعبان را روزه بگیرد؛ هفتاد درجه در بهشت از درّ و یاقوت ارتقاء می‌یابد.»(ثواب الاعمال، ص۶۲) و امام رضا(ع) نیز درباره آن فرمودند: «مَنْ صَامَ مِنْ شَعْبَانَ یَوْماً وَاحِداً ابْتِغَاءَ ثَوَابِ اللّهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ؛ کسی که یک روز از ماه شعبان را برای رسیدن به پاداش خداوند روزه بگیرد؛ به بهشت وارد می‌شود.»(خصال،ج۲، ص۵۸۲) پس کسی که روزهای پایانی این ماه را روزه بدارد به پاداش ویژه و چندگانه‌ای رسیده؛ ضمن آنکه آمادگی خوبی برای ورود به ماه خدا پیدا کرده است.

از: سایت عرفان

روش‌های آشتی دادن

نرگس دوست‌محمدی

در نوشتار حاضر نویسنده با اشاره به فرارسیدن فصل بهار و اعتدال طبیعت، آن را موسم مناسب برای ایجاد صلح و آشتی میان خویشان و دوستان دانسته و درباره برخی روش‌های آشتی دادن سخن گفته است.

***

بهار را زمان اعتدال طبیعت می‌دانند. این اعتدال موجب می‌شود که طبیعت از هر گونه افراط و تفریطی مثلا در گرما و سرما به دور بماند. همان طوری که طبیعت زمین در اعتدال بهاری به تعادل می‌رسد، بدن انسان نیز در این دوره به نوعی تعادل و اعتدال می‌رسد که در روان آدمی نیز تاثیر خود را به جا می‌گذارد؛ زیرا ارتباط تنگاتنگی میان بدن و روان انسان وجود دارد و هر یک در دیگری تاثیرات مثبت و منفی دارد.

از همین رو، باید فرصت اعتدال بهاری را به عنوان فرصت تعادل در رفتار اجتماعی مورد استفاده قرار داد و از اینکه تن و روان آدمی به اعتدال و تعادل می‌رسد، برای آشتی و صلح میان افراد بهره گرفت؛ زیرا در این دوره زمانی انسان از هر گونه هیجانات افراطی و تفریطی به دور است و می‌توان از آن برای اصلاح امر فاسد و ایجاد صلح پس از رفتارهای افراطی و تفریطی میان افراد استفاده کرد.

بی‌گمان، فرصت عید نوروز، از فرصت‌های بسیار خوب و مناسبی است که می‌توان با توجه به شرایط اعتدال و تعادل تن و روان انسان‌ها از آن برای آشتی و صلح و حذف کدورت‌ها و اصلاح امور خویشان و دوستان بهره برد.

از نظر قرآن، برتری‌جویی افراد که خود نوعی تجاوز از حدود عقلی و نقلی است و نیز تکبر مانع جدی بر سر راه آشتی و صلح میان افراد است. بنابراین اگر بخواهیم میان خود یا دیگران ایجاد صلح و آشتی داشته باشیم باید از خودبرتربینی و عجب و غرور و تکبرورزی دست برداریم.

به سخن دیگر، نوروز زمان مناسبی برای همبستگی و پاسداشت سنت‌های دوستانه، آشتی‌جویی و حسن همجواری و دیگر رفتارهای نیک از جمله صله رحم است. در دنیای معاصر ما که جنگ‌ها و درگیری‌ها، آوارگی مردم و نژادپرستی دامنگیر نسل کنونی است، روح نوروز می‌تواند مددبخش زندگانی بشر امروز شود و بسیاری از مشکلات اجتماعی را برطرف کند.

در فرهنگ ایرانی - اسلامی همه اعیاد از جمله عید نوروز به عنوان زمان شکفتن عواطف و احساسات و رهایی از کدورت‌ها و کینه‌ها مطرح است. بنابراین هر انسانی باید از این فرصت مناسب نوروز و بهار برای اصلاح و صلح و آشتی بهره گیرد و کدورت میان خویشان و دوستان را از میان بردارد و صلح و صفا و صمیمیت را ایجاد کند.

البته از آنجا که آشتی میان دو نفر نیازمند، دخالت نفر سومی است، بهتر است که کسانی پادرمیانی کرده و با عنوان حکمیت وارد میدان شده و شرایط را برای ایجاد اصلاح و آشتی و صلح مهیا کنند.

از نظر قرآن، کسانی که برای شفاعت و حکمیت وارد می‌شوند و تلاش می‌کنند تا میان خویشان خونی و دینی همچون زن و شوهر و برادران و خواهران ایمانی اصلاح و آشتی بر قرار کنند، کاری بس مهم و نیک انجام داده‌اند؛ زیرا عاملی برای حفظ کانون خانواده و انسجام اجتماعی می‌شوند و محبت الهی را به سوی خود و اجتماع انسانی جلب و جذب می‌کنند.

براساس آموزه‌های قرآن، «اصلاحگری» در سه سطح آشتی خانواده(نساء، آیه ۱۲۸)، آشتی میان برادران ایمانی(انفال، آیه ۱؛ حجرات، آیه ۱۰) و آشتی میان اجتماعات بشری(همان؛ بقره، آیه ۲۰۸)، از مهم‌ترین فعالیت‌های خیرخواهانه هر انسان و گروهی شمرده می‌شود که ثواب و بهره‌ای بسیار برای مصلحان دارد(نساء، آیه ۱۱۴)؛ چرا که خدا خود ضامن اجر و ثواب برای کسانی است که اقدام به آشتی کرده یا میان افراد آشتی و اصلاح بر قرار می‌کنند. (شوری، آیه ۴۰)

در ارزش و اهمیت آشتی و اصلاح میان افراد بشری همین بس که خدا در قرآن، نجوا و درگوشی را که در آداب اجتماعی امری خلاف آداب معرفی شده، برای امور سه گانه صدقه دادن و نیکی کردن و اصلاحگری، جایز دانسته است و حتی از امام صادق(ع) روایت است که شخص برای آشتی می‌تواند حقایق را کتمان کند و اگر شخصی بدگویی کرده، آن را بیان نکند و حتی بگوید که از فلانی درباره تو سخن خیر و خوب شنیده‌ام.(نورالثقلین، الحویزی، ج ۳، ص ۷۵)

شیوه‌های برقراری آشتی

در آیات قرآن شیوه‌هایی برای آشتی و برقراری مجالس آشتی کنان میان افراد متخاصم و درگیر بیان شده است. کسانی که قهر کرده و حاضر نیستند با خویشان یا دوستان خود ارتباط سالم اجتماعی داشته یا آن را ایجاد یا تداوم بخشند، باید به گونه‌ای آنان را برای آشتی و صلح آماده ساخت تا نه تنها کینه‌ها و کدورت‌ها را کنار بگذارند، بلکه به یکدیگر محبت کرده و وحدت و انسجام اجتماعی و اخلاقی در میان آنان ایجاد شود. از جمله شیوه‌های ایجاد صلح و آشتی میان افراد اجتماع می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. استفاده از عواطف و احساسات: آنچه موجب کدورت و کینه میان افراد می‌شود، اموری است که بیشتر از همه بر عواطف و احساسات اشخاص تاثیر می‌گذارد؛ بنابراین برای رفع کدورت و کینه بهترین شیوه آن است که انسان به گونه‌ای عمل کند که عواطف و احساسات اشخاص جریحه دار، تحت تاثیر قرار گیرد و جراحتی که بر احساسات و عواطف آنان وارد آمده، ترمیم شده و انگیزه عاطفی و احساسی برای عبور از کدورت و کینه بر انگیخته شود. با نگاهی به آیات قرآن در این زمینه می‌توان دریافت که چرا قرآن بر عنصر عاطفه و تحریک احساسات توجه خاص دارد؛ زیرا آنچه انگیزه انسانی را تحریک و موجب حرکت‌های اصلاحی می‌شود، حوزه عواطف و احساسات قلبی و روحی انسان است. از همین رو خدا با تاکید بر واژگان احساسی و عاطفی همچون اخوت بر آن است تا عواطف افراد را تحریک کرده و آنان را به سمت صلح و آشتی سوق دهد.(حجرات، آیه ۱۰)

۲. بهره‌گیری از ابزارهای اقتصادی: انسان‌ها موجوداتی بسیار متفاوت هستند و هر یک از انسان‌ها، نوع منحصر به فرد است که مصداق دومی برای او نیست. این تنوع در روحیات افراد موجب می‌شود تا برای رسیدن به اهداف متنوع از ابزارها و روش‌های گوناگون استفاده شود. ممکن است برخی از افراد تحت تاثیر رفتارهای تحریک‌کننده عواطف و احساسات قرار نگیرند و به این شیوه‌ها پاسخ مثبت ندهند؛ اما همین افراد تحت تاثیر روش‌های دیگر قرار گیرند. اگر عواطف برخی از افراد با واژگان و کلمات محبت‌آمیز تحریک شود، ممکن است عواطف و احساسات برخی دیگر با احسان مالی و هدیه دادن تحریک شود و واکنش مثبتی نشان دهند. از همین رو خدا در قرآن به این نکته توجه می‌دهد که گاه یک تغییر کوچک در وصیت مالی می‌تواند اختلافات میان خویشان را برطرف کند و آنان را به یک جمع منسجم و متحد تبدیل کرده و کدورت‌ها و کینه‌ها را از میان بردارد.(بقره، آیات ۱۸۱ و ۱۸۲) اصولا دادن هدیه مالی به افراد می‌تواند نشانه‌ای از محبت و عاملی برای تحریک عواطف و احساسات باشد تا به جای جنگ و جدال و درگیری، صلح و آشتی میان افراد یک جامعه یا حتی جوامع متعدد ایجاد شود؛ از همین رو ملکه سبا برای تحریک عواطف حضرت سلیمان نبی(ع) اقدام به تهیه و ارسال هدیه می‌کند تا این‌گونه صلح و آشتی میان دو جامعه برقرار شود یا باقی بماند.(نمل، آیه ۳۵)

۳. اغماض و عفو: گاه علت کدورت و کینه رفتارهای اشتباه و خطایی است که شخص مرتکب می‌شود. این اشتباهات ممکن است آثار حقوقی یا کیفری داشته باشد، ولی اگر کسی بخواهد میان خود با دیگری یا میان دو فرد از افراد اجتماع، آشتی برقرار کند، باید نسبت به برخی از حقوق حقه خویش ایثار داشته و یا نسبت به افرادی که خطا و اشتباهی کردند، عفو و بخشش و اغماض داشته باشد. اینکه انسان بخواهد به هر شکلی شده حق و حقوق خود را به دست آورد، ممکن است اختلاف و کدورت و کینه را باقی و برقرار کند یا حتی افزایش دهد؛ بنابراین، لازم است تا انسان گاه با دیده اغماض به دیگری عمل کند و حتی از حق و حقوق خویش بگذرد و راه عفو و گذشت در پیش گیرد تا این‌گونه کینه‌ها و کدورت‌ها برطرف و صلح و آشتی برقرار شود.(نساء، آیه ۱۲۸)

۴. بی‌اعتنایی و بی‌توجهی: عده‌ای ظرفیت برخی از توجهات و عنایات را ندارند؛ به طوری که وقتی به آنان توجهی می‌شود یا توجه بیش از اندازه می‌شود، خود را می‌بازند و رفتاری نادرست در پیش می‌گیرند. بنابراین، لازم است تا با کم توجهی و بی‌محلی و بی‌اعتنایی به این افراد این نکته گوشزد شود که در برداشت خویش اشتباه و خطا می‌کنند و نباید توجه و عنایت دیگران به خود را به سبب عوامل و اسبابی بدانند که آنان را به غلط‌انداخته است. با این روش می‌توان آنان را از خواب غفلت بیدار کرد و به بازسازی روش و رفتارشان وادار ساخت.در حقیقت افراط در محبت به برخی از افراد موجب می‌شود تا آنان به اشتباه راه تفریط را در پیش گیرند.

۵. تنبیه و مجازات: با توجه به ظرفیت‌های افراد لازم است گاه از روش تنبیه و مجازات برای ایجاد اعتدال و تعادل در افراد و تحقق صلح و آشتی بهره گرفت.این‌گونه نیست که روش محبت‌آمیز یا ایجاد انگیزه‌های مادی یا بی‌اعتنایی همیشه کارساز باشد. گاه برای ایجاد تعادل باید از شیوه‌هایی غیر از بشارت یعنی انذار و تهدید و تنبیه و مجازات استنفاده کرد. وقتی شخصی که رفتار نادرستی را در پیش گرفته با تهدید یا مجازات مواجه می‌شود به اصلاح روش و رفتار خود می‌پردازد و سعی می‌کند تا از محبت و عنایت دیگران سوءاستفاده نکند. بنابراین، از جمله شیوه‌های ایجاد اصلاح بهره‌گیری از شیوه تهدید و تنبیه و مجازات است تا تعادل ایجاد و صلح و آشتی برقرار شود.(نساء، آیه ۳۴)

۶. تعیین داور و حکمیت: از دیگر شیوه‌هایی که برای آشتی و صلح می‌توان استفاده کرد، بهره‌گیری از افراد شاخص و مقبول برای داوری وحکمیت میان افرادی است که با هم درگیری و تنش دارند و میان آنان کدورت و کینه‌ای ایجاد شده است.(نساء، آیه ۳۵) البته شکی نیست که داور باید دارای شرایط خاص و مقبولیت کافی از سوی طرفین باشد و بتواند با بهره‌گیری از ابزارها و شیوه‌های گوناگون صلح و آشتی را میان افراد ایجاد کند.

موانع آشتی و صلح

برخی از صفات و کارها مانع می‌شود تا میان شخص با دیگری صلح وآشتی برقرار شود؛ این موانع برخاسته از رذایل اخلاقی است که باید انسان آنها را برطرف کرد و اجازه ندهد تا چنین صفات پستی در او وجود داشته باشد.

از جمله موانع در سر آشتی و صلح میان افراد، اطاعت از شیطان به جای اطاعت از خدا است؛ زیرا فردی که تحت تاثیر شیطان است، وسوسه‌های شیطانی را پیشوای‌اندیشه و عمل خود قرار می‌دهد و از هر گونه آشتی و صلح باز می‌ماند.(بقره، آیه ۲۰۸)

همچنین تجاوزگری و عدم توجه به محدودیت‌های عقلی و نقلی موجب می‌شود تا شخص گرایشی به صلح و آشتی نداشته باشد. بنابراین، برای رهایی از کدورت و کینه‌ها و قهرها باید حدود الهی را شناخت و از آن تجاوز نکرد.(حجرات، آیه ۹)

از نظر قرآن، برتری جویی افراد که خود نوعی تجاوز از حدود عقلی و نقلی است و نیز تکبر، مانع جدی بر سر راه آشتی و صلح میان افراد است.(نساء، آیه ۳۴) بنابراین، اگر بخواهیم میان خود یا دیگران ایجاد صلح و آشتی داشته باشیم، باید از خودبرتربینی و عجب و غرور و تکبرورزی دست برداریم.

صفات پستی چون بخل و حسادت به جای ایثارگری و انفاق و احسان از دیگر موانع ایجاد صلح و آشتی است.(نساء، آیه ۱۲۸)

همچنین انسان‌های دنیا طلبی که گرایشی به آخرت ندارند و تنها چشمشان دنبال دنیا است، گرایشی به آشتی و صلح ندارند.(انفال، آیه ۱)

براساس آموزه‌های قرآن، «اصلاحگری» در سه سطح آشتی خانواده، آشتی میان برادران ایمانی و آشتی میان اجتماعات بشری از مهم‌ترین فعالیت‌های خیرخواهانه هر انسان و گروهی شمرده می‌شود که ثواب بسیار برای مصلحان دارد، چرا که خدا خود ضامن اجر و ثواب برای کسانی است که اقدام به آشتی کرده یا میان افراد آشتی و اصلاح بر قرار می‌کنند.

در ارزش و اهمیت آشتی و اصلاح میان افراد بشری همین بس که خدا در قرآن، نجوا و درگوشی را که در آداب اجتماعی امری خلاف آداب معرفی شده، برای امور سه‌گانه صدقه دادن و نیکی کردن و اصلاحگری، جایز دانسته است و حتی از امام صادق(ع) روایت است که شخص برای آشتی می‌تواند حقایق را کتمان کند و اگر شخصی بدگویی کرده، آن را بیان نکند و حتی بگوید که از فلانی درباره تو سخن خیر و خوب شنیده‌ام.

مروری بر خطبه شعبانیه پیامبر اسلام(ص)
وظایف روزه‌داران در ماه مبارک رمضان

ای مردم!

ماه خدا با برکت و رحمت و آمرزش به سوی شما رو کرده است. ماهی که نزد خدا، بهترین ماه‌هاست و روزهایش بهترین روزها و شب‌هایش بهترین شب‌ها و ساعت‌هایش بهترین ساعت‌هاست.

ماهی که در آن شما را به مهمانی خدا دعوت کرده‌اند و شما در آن از اهل کرامت خدا شده‌اید.

هرکه در این ماه بسیار بر من صلوات فرستد، خداوند کفه سبک اعمال او را سنگین گرداند. کسی که در این ماه یک آیه از قرآن تلاوت کند، ثواب کسی را دارد که در ماه‌های دیگر قرآن را ختم کرده باشد.

نفس‌های شما در آن ثواب تسبیح و ذکر خدا دارد و خواب شما ثواب عبادت.

اعمال شما در آن پذیرفته است و دعاهای شما مستجاب؛ پس، از پروردگار خویش با نیت‌های راستین و دل‌های پاک، بخواهید که توفیق روزه این ماه و تلاوت قرآن در آن را به شما عنایت فرماید. شقی و بدبخت، کسی است که در این ماه بزرگ، از آمرزش خدا بی‌بهره باشد. در این ماه با گرسنگی و تشنگی‌تان، گرسنگی و تشنگی روز قیامت را به یاد آورید.

به فقیران و درماندگان کمک و تصدق کنید.
به پیران و کهنسالان احترام و ارج بنهید.
به کودکانتان ملاطفت و مهربانی کنید.
با خویشاوندان ارتباط داشته باشید.
زبان خود را از گفتار ناشایست نگاه دارید.
دیدگان خود را از دیدن ناروا و حرام بپوشانید و گوش‌های خود را از شنیدن آنچه نادرست است، بازدارید. با یتیمان مردم مهربانی کنید تا بعد از شما با یتیمان شما مهربانی کنند.

از گناهان خود به سوی خدا توبه و بازگشت کنید.

در اوقات نماز، دست‌های خود را به دعا بردارید، زیرا که وقت نماز، بهترین ساعت‌هاست و در این اوقات، حق تعالی با رحمت، به بندگانش می‌نگرد و اگر با او مناجات کنند، پاسخشان می‌دهد و چنان‌که او را ندا دهند لبیکشان می‌گوید و اگر از او بخواهند عطا می‌کند و چون او را بخوانند اجابتشان می‌نماید.

ای مردم!

جان‌هایتان در گرو اعمال شماست، پس با طلب آمرزش از خدا، آنها را از گرو خارج کنید.

پشت شما از بار گناهان سنگین است، پس با طول دادن سجده‌ها، آنها را سبک گردانید و بدانید که حق تعالی به عزت خود سوگند یاد کرده است که نمازگزاران و سجده‌کنندگان در این ماه را عذاب نکند و در روز قیامت آنها را از آتش دوزخ در امان دارد.

ای مردم!

هر که از شما روزه‌دار مؤمنی را در این ماه افطار دهد، نزد خدا پاداش بنده آزاد کردن و آمرزش گناهان گذشته‌اش را خواهد داشت.

برخی از اصحاب گفتند: یا رسول‌الله! همه ما قادر به انجام آن نیستیم. حضرت فرمود: با افطار دادن روزه‌داران، از آتش جهنم بپرهیزید، اگرچه به نصف دانه خرما و یا یک جرعه آب باشد.

ای مردم!

هر که اخلاق خود را در این ماه نیکو کند، از صراط آسان بگذرد، آن روز که قدم‌ها برآن بلغزد.

هر که در این ماه کارهای غلامان و مستخدمان خود را سبک گرداند، خدا در قیامت حساب او را آسان کند. هر که در این ماه از آزار رساندن به مردم خودداری کند، حق تعالی، روز قیامت، خشم خود را از او باز دارد. هر که در این ماه یتیم بی‌پدری را گرامی دارد، خدا او را در قیامت عزیز گرداند. هرکه در این ماه صله‌رحم کند و با خویشان بپیوندد، خدا او را در قیامت به رحمت خود واصل گرداند و هرکه در این ماه رابطه‌اش را با خویشان قطع کند، خداوند در قیامت رحمت خود را از او دریغ نماید.

هر که از شما روزه‌دار مؤمنی را در این ماه افطار دهد، نزد خدا پاداش بنده آزاد کردن و آمرزش گناهان گذشته‌اش را خواهد داشت.

علی(ع) می‌فرماید: عرض کردم، ای پیامبر خدا! برترین اعمال در این ماه چیست؟ حضرت فرمود: ای اباالحسن! برترین اعمال در این ماه پرهیز از محرمات است.

هرکه در این ماه نماز مستحبی بپا دارد، خداوند او را از آتش جهنم برهاند و کسی که نماز واجبی به‌جا آورد، خداوند ثواب هفتاد نماز واجب در ماه‌های دیگر را به او عطا کند. هرکه دراین ماه بسیار بر من صلوات فرستد، خداوند کفه سبک اعمال او را سنگین گرداند.

کسی که در این ماه یک آیه از قرآن تلاوت کند، ثواب کسی را دارد که در ماه‌های دیگر قرآن را ختم کرده باشد.

ای مردم!

درهای بهشت در این ماه گشوده است، از پروردگار خود بخواهید که آنها را بر روی شما نبندد و درهای جهنم در این ماه بسته است، از خدا بخواهید که آنها را بر روی شما نگشاید. شیاطین در این ماه در غل و زنجیرند. از خدا بخواهید که آنها را بر شما مسلط نگرداند.

علی(ع) می‌فرماید: در این حال از جا برخاسته و عرض کردم، ای پیامبر خدا! برترین اعمال در این ماه چیست؟

حضرت فرمود: ای اباالحسن! برترین اعمال در این ماه پرهیز از محرمات است.

(وسایل‌الشیعه، کتاب روزه؛ بحارالانوار، ج ۹۶، ص۱۵۷)

چراغ راه

استفاده از نعمت‌های الهی بدون فخرفروشی و اسرافکاری

قال النبی(ص): «کلوا و اشربوا و تصدقوا و البسوا فی غیر مخیله و لاسرف، ان الله یحب ان تری نعمته علی عبده».

پیامبر اکرم(ص) فرمود: بخورید و بیاشامید و صدقه دهید،و بدون فخرفروشی و اسرافکاری، جامه بپوشید، زیرا هر آینه خداوند دوست می‌دارد که نعمتش بر بنده‌اش نگریسته شود.[1]

۱- کنزالعمال، ج ۶، ص ۶۴۴، ح ۱۷۱۹۷

حکایت خوبان

مصرف بهینه مال و ثروت

امام علی(ع) می‌فرماید: هیچ کس از شما نیست که دارایی‌اش را نابجا و برای ناشایستگان صرف کند، جز آنکه تنها بهره‌اش، ستایش فرومایگان و سپاس بدان باشد، آن هم مادام که به احسان و بخشش خود ادامه دهد، و نادان (درباره‌اش) بگوید: او چه بخشنده است! ولی او نزد خدا بخیل به شمار می‌آید. پس چه بهره‌ای مرگبارتر و زیانبارتر از این بهره است؟ و کدام کار (به ظاهر) نیک سودش کمتر از این کار است! پس هر یک از شما را مالی است که باید با آن، خویشاوندان نزدیک خود را (به هم) برساند، میهمانی نیکو ترتیب دهد، و رنجور و اسیر و در راه مانده را رهایی بخشد، زیرا هرآینه، دستیابی به این خوی‌ها، هم در دنیا مایه کرامت است و هم در آخرت سبب شرافت.[1]

۱- الکافی، ج ۴، ص ۳۱، ح ۳

پرسش و پاسخ

مصرف‌های ناروا در سبک زندگی اسلامی(٤)

پرسش:

از منظر آموزه‌های وحیانی، چه نوع مصرف‌هایی در سبک زندگی یک مسلمان، ناروا و ضدارزش به حساب می‌آید؟

پاسخ:

در سه بخش قبلی پاسخ به این سوال به مباحثی همچون: مصادیق مصرف‌های ناروا و اسراف و تبذیر و نسبی بودن اسراف و اسراف در کارهای خیر و فرق میان اسراف و تبذیر و افراط در رفاه‌طلبی و تجمل‌گرایی پرداختیم. اینک در بخش پایانی دنباله مطالب را پی می‌گیریم.

ج) تباه کردن ثروت

یکی از وظایف عقلی و شرعی شخص مسلمان، پیشگیری از تباه شدن ثروت شخصی و مهم‌تر از آن، اندوخته‌های ملی است. تباهی ثروت، گاه در نتیجه سستی در پاسداری از آن است و گاه بر اثر مصرف نابجا و ناصواب آن می‌باشد. امام علی(ع) می‌فرماید: بخشیدن این مال برای بندگی خدا، بزرگ‌ترین نعمت، و دادن آن در راه نافرمانی خداوند بزرگ‌ترین گرفتاری است.(غررالحکم، ح۳۳۹۲) همه کارهایی که حقیقتا یا حکما به تباهی ثروت می‌انجامد، از مصادیق اسراف به شمار می‌روند و از نظر اسلام، نکوهیده و ناپسند.

د) ساخت‌وسازهای افزون بر نیاز

یکی دیگر از مصادیق اسراف که مورد ابتلای بسیاری از ثروتمندان است، ساخت‌وسازهای بی‌رویه و افزون بر نیاز است. پیامبر اکرم(ص) می‌فرماید: «من بنی بناء اکثر مما یحتاج الیه، کان علیه وبالاً یوم القیمه» هرکس ساختمانی بیش از اندازه نیازش بسازد، روز قیامت، بر او سنگینی خواهد کرد. (کنزالعمال، ج۱۵، ص۴۰۶، ح۴۱۵۸۵) آری این نوع اسرافکاری، به‌ویژه در شرایطی که بسیاری از مردم، توان تهیه کوچک‌ترین سرپناهی برای خود ندارند، به‌شدت نکوهیده شده است، و معصومان(ع) در روایات‌شان با تعبیرهای بسیار تندی مسلمانان را از ساختن چیزی که به آن نیازی ندارند، نهی کرده‌اند.

هـ) پیروی کورکورانه از بیگانگان در مصرف

الگوی فرهنگ اقتصادی غربی‌ها، مصرف‌گرایی است، لذا همانند فرهنگ بیگانگان مصرف کردن، پیامدهای زیانباری برای اقتصاد و فرهنگ جامعه اسلامی دارد، اما بی‌تردید، آثار سوء فرهنگی مصرف‌گرایی به شیوه بیگانگان به مراتب خطرناک‌تر از زیان‌های اقتصادی آن است. از دیرباز استعمارگران برای به سلطه درآوردن کشورهای دیگر، از اقتصاد به عنوان ابزار سلطه فرهنگی و به دنبال آن سلطه سیاسی بهره می‌بردند. از این‌رو در روایات اسلامی مسلمانان به‌شدت از تشبه به بیگانگان در مصرف و پیروی کورکورانه از آنان نهی شده‌اند. امام باقر(ع) می‌فرماید: خداوند به یکی از پیامبران وحی فرموده که به قومش بگوید: همچون دشمنان خدا لباس نپوشند، مثل آنان خوراک نخورند، و به شکل ایشان درنیایند، زیرا در این حال، همچون آنان دشمن خدا خواهند بود(علل‌الشرایع، ص۳۴۸) و بر این اساس مصرف‌گرایی به شیوه دشمنان اسلام و استعمارگران در صورتی که مصداق اسراف کمی نباشد، بی‌تردید یکی از مصادیق بسیار خطرناک اسراف کیفی است و مبارزه همگان برای پیشگیری از مفاسد فرهنگی، اقتصادی و سیاسی آن، لازم و ضروری است.

و) تفریط و کم گذاشتن در مصرف صحیح

تفریط در مصرف صحیح و بجا و کم‌گذاشتن در این رابطه، مانند اسراف و افراط در آن، پیامدهای زیانبار گوناگونی دارد. از این‌رو، اسلام از یک‌سو با افراط و اسراف در مصرف به‌شدت مخالف است و به میانه‌روی و ساده‌زیستی، سفارش می‌کند و از سوی دیگر، تفریط در مصرف صحیح و بجا و مناسب و کم گذاشتن در این رابطه و سختگیری بر خود و خانواده را نیز محکوم می‌کند. پیامبر اکرم(ص) می‌فرماید: بخورید و بیاشامید و صدقه دهند و بدون فخرفروشی و اسرافکاری، جامه بپوشید، زیرا هر آینه، خداوند دوست می‌دارد که نعمتش بر بنده‌اش دیده شود. (کنزالعمال، ج۶، ص۶۴۴، ح۱۷۱۹۷) افزودن بر آیات و روایاتی که به بهره‌گیری از مواهب الهی، توصیه دارند، در احادیث فراوانی کسانی که خود را از لذت‌های مشروع زندگی محروم می‌کنند، به‌شدت نکوهش شده است(مناقب ابن شهرآشوب، ج۲، ص۱۰۰) پیام